

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

GREEN ECONOMY AND DEVELOPMENT

Social, Economic, Technological, Scientific and Popular Science Journal

2026-YIL / AVGUST / 8-SON, I-QISM

ISSN: 2992-8982

<https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz/>

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Bosh muharrir:

Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

Bosh muharrir o'rinbosari:

Karimov Norboy G'aniyevich

Muharrir:

Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

*Elektron nashr. 2026-yil, avgust.
I-qism*

Tahrir hay'ati:

Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Sayfullo Normatovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Siddiqova Sadoqat G'afforovna, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Maxmudov Nosir, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Samadov Asqarjon Nishonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Ikrom Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xajiyev Baxtiyor Dushaboyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Hakimov Nazar Hakimovich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Musayeva Shoirazimovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), professor
Ali Konak (Ali Ko'nak), iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor (Turkiya)
Cham Tat Huei, falsafa fanlari doktori (PhD), professor (Malayziya)
Foziljonov Ibrohimjon Sotvoldixoja o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dots.
Faxridinov Zafarjon Faxridin o'g'li, O'zb. Res. Bosh prokuraturasi HIJQKD boshqarma boshlig'i
Utayev Uktam Choriyevich, Anijon viloyati prokurorining o'rinbosari
Ochilov Farkhod, O'zb. Res. Bosh prokuraturasi IJQK Departamentining Namangan viloyati boshqarmasi boshlig'i
Buzrukxonov Sarvarxon Munavvarxonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Axmedov Javohir Jamolovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), katta o'qituvchi
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), v.b. dots.
Djudi Smetana, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Krissi Lyuis, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Glazova Marina Viktorovna, Iqtisodiyot fanlari doktori (Moskva)
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Sevil Piriyeva Karaman, falsafa fanlari doktori (PhD) (Turkiya)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon o'g'li, TDIU ITI departamenti rahbari
Ochilov Bobur Baxtiyor o'g'li, TDIU katta o'qituvchisi
Golischeva Yelena Vyacheslavovna, Iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent.
Abdukarimova Dinara Rustamxonovna, bank-moliya akademiyasi professori, DSc., professor.
Ikramov Murod Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Nazarova Ra'no Rustamovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Editorial board:

Salimov Okil Umrzokovich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Abdurakhmanov Kalandar Khodjayevich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Sharipov Kongirاتبay Avezimbetovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Rae Kwon Chung, South Korea, Honorary Professor at TSUE, Nobel Prize Laureate
Osman Mesten, Member of the Turkish Parliament, Head of the Turkey–Uzbekistan Friendship Society
Akhmedov Durbek Kudratillayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Sayfullo Normatovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Abdurakhmanova Gulnora Kalandarovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Kalonov Mukhiddin Bakhridinovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Siddikova Sadokat Gafforovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogical Sciences
Khudoykulov Sadirdin Karimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Makhmudov Nosir, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Samadov Askarjon Nishonovich, Candidate of Economic Sciences, Professor
Slizovskiy Dmitriy Yegorovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Ikrom Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Eshtayev Alisher Abduganiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khajiyev Bakhtiyor Dushaboyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khakimov Nazar Khakimovich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Musayeva Shoira Azimovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Professor
Ali Konak, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor (Turkey)
Cham Tat Huei, Doctor of Philosophy (PhD), Professor (Malaysia)
Foziljonov Ibrokhimjon Sotvoldikhoja ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Fakhridinov Zafarjon Fakhridin ogli, Head of the DCEC under the Prosecutor General's Office of the Rep. of Uzb.
Utayev Uktam Choriyevich, Deputy Prosecutor of Anijan Region
Ochilov Farkhod, Head of the Namangan Regional Department of the Department of Internal Affairs of Rep. of Uzb.
Buzrukkhonov Sarvarkhon Munavvarkhonovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Akhmedov Javokhir Jamolovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences
Tokhirov Jaloliddin Ochil ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Technical Sciences, Senior Lecturer
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Acting Associate Professor
Judi Smetana, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Chrissy Lewis, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Glazova Marina Victorovna, Doctor of Sciences in Economics (Moscow)
Nosirova Nargiza Jamoliddin kizi, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Sevil Piriyea Karaman, Doctor of Philosophy (PhD) (Turkey)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon ugli, Head of the Department of Scientific Research and Innovations, TSUE
Ochilov Bobur Bakhtiyor ugli, Senior lecturer at TSUI
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor.
Abdukariyeva Dinara Rustamkhanovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Ikramov Murod Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Nazarova Ra'no Rustamovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor

Ekspertlar kengashi:

Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Po'latov Baxtiyor Alimovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Aliyev Bekdavat Aliyevich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xalikov Suyun Ravshanovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Rustamov Ilhomiddin, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Kamilova Iroda Xusniddinovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
G'afurov Doniyor Orifovich, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Fayziyev Oybek Raximovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, katta o'qituvchi
Babayeva Zuhra Yuldashevna, mustaqil tadqiqotchi
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Geografiya fanlari doktori, professori
Umirzoqov Ja'sur Artiqboy o'g'li, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent
Zebo Kuldasheva, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent

Board of Experts:

Berkinov Bazarbay, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Pulatov Bakhtiyor Alimovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Aliyev Bekdavat Aliyevich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khalikov Suyun Ravshanovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Rustamov Ilhomiddin, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Khakimov Ziyodulla Akhmadovich, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Kamilova Iroda Xusniddinovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics
Gafurov Doniyor Orifovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogy
Fayziyev Oybek Raximovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Tukhtabayev Jamshid Sharafetdinovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Khamidova Faridaxon Abdulkarimovna, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Yakhshiboyeva Laylo Abdisattorovna, Senior Lecturer
Babayeva Zuhra Yuldashevna, Independent Researcher
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Doctor of Geographical Sciences, Professor
Umirzokov Jasur Artiqboy ugli, Doctor of Economic Sciences (DSc), Associate Professor
Zebo Kuldasheva, Doctor of Economic Sciences (DSc), Associate Professor

- 08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
- 08.00.02 Makroiqtisodiyot
- 08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
- 08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
- 08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
- 08.00.06 Ekonometrika va statistika
- 08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
- 08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
- 08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
- 08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
- 08.00.11 Marketing
- 08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
- 08.00.13 Menejment
- 08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
- 08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
- 08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
- 08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti,
O'zbekiston Respublikasi Bosh prokuraturasi huzuridagi Iqtisodiy
jinoyatlarga qarshi kurashish departamenti

Jurnalning ilmiyligi:

“Yashil” iqtisodiyot va
taraqqiyot” jurnali

O'zbekiston Respublikasi
Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar
vazirligi huzuridagi Oliy
attestatsiya komissiyasi
rayosatining
2023-yil 1-apreldagi
336/3-sonli qarori bilan
ro'yxatdan o'tkazilgan.

MUNDARIJA

O'RTA DAROMADLI MAMLAKATLARDA INNOVATSION XARAJATLARNING EKSPORT DIVERSIFIKATSIYASIGA TA'SIRI	20
Karimova Xulkar Raxmanali qizi Jalg'ashova Nazira Umbet qizi	
MINTAQADA SANOAT SALOHİYATI SAMARADORLIGINI OSHIRISHNING HOZIRGI HOLATI TAHLILI	26
Mamedov Ko'palboy Masharipovich	
TA'LIM XIZMATLARINI BOSHQARISHDA XALQARO STANDARTLAR ASOSIDA SIFATNI TA'MINLASH	30
Umarov Ravshanjon Gafurovich	
SANOAT KORXONALARIDA INNOVATSION FAOLIYAT SAMARADORLIGINI BAHOLASH USULLARI	36
Mamurov Doniyor Eldorovich	
MINTAQAVIY IQTISODIY RIVOJLANISHDA YASHIL INVESTITSİYALARDAN FOYDALANISH TAMOIYILLARI VA USULLARI	43
Ro'zimov Doniyor Soporboy o'g'li	
TOSHKENT METROPOLITENI SANOATIDA MAHALLIYLASHTIRISH DARAJASINING DINAMIKASI VA UNI XALQARO TAJRIBA BILAN QIYOSIY BAHOLASH	49
Mansurov Xamrokul Iloxovich	
ЦИФРОВАЯ САМООРГАНИЗАЦИЯ БУДУЩИХ МЕНЕДЖЕРОВ КАК ФАКТОР ЭФФЕКТИВНОСТИ САМОСТОЯТЕЛЬНОГО ОБУЧЕНИЯ	56
Мирвосикий Хилола Хабибулла кизи	
XORAZM VILOYATIDA AHOLI BANDLIGINI TA'MINLASHNING ILMIY-AMALIY TAHLILI	64
Z.Sh. Matniyozova	

XORAZM VILOYATIDA AHOLI BANDLIGINI TA'MINLASHNING ILMIY-AMALIY TAHLILI

Z.Sh. Matniyozova

magistrant, Abu Rayhon Beruniy nomidagi
Urganch davlat universiteti, Urganch

Annotatsiya. Xorazm viloyatida aholi bandligining zamonaviy holati, mehnat bozorida kuzatilayotgan tendensiyalar hamda mavjud muammolar ilmiy-amaliy jihatdan tahlil qilingan. Tadqiqotda O'zbekiston Respublikasi Milliy statistika qo'mitasi hamda Xorazm viloyati statistika boshqarmasining rasmiy ma'lumotlari asosida viloyatning demografik ko'rsatkichlari, bandlik darajasi, ishsizlik va o'zini o'zi band qilish dinamikasi o'rganilgan. Statistik tahlillar natijasida bandlik siyosatini takomillashtirishga qaratilgan amaliy takliflar ishlab chiqilgan. Olingan natijalar viloyatda ishsizlik darajasini kamaytirish va aholining iqtisodiy faolligini oshirishga xizmat qiluvchi chora-tadbirlarni ishlab chiqishda amaliy ahamiyat kasb etadi.

Kalit so'zlar: bandlik, mehnat bozori, iqtisodiy faol aholi, ishsizlik, Xorazm viloyati, demografik ko'rsatkichlar, mehnat resurslari, o'zini o'zi band qilish.

Аннотация. Проанализированы современное состояние занятости населения Хорезмской области, основные тенденции развития регионального рынка труда и существующие проблемы в сфере занятости. На основе официальных данных Национального комитета Республики Узбекистан по статистике и Управления статистики Хорезмской области исследованы демографические показатели региона, уровень занятости, безработицы и динамика самозанятости населения. По результатам статистического анализа разработаны практические предложения, направленные на совершенствование политики занятости. Полученные результаты имеют практическое значение при разработке мер по снижению уровня безработицы и повышению экономической активности населения региона.

Ключевые слова: занятость, рынок труда, экономически активное население, безработица, Хорезмская область, демографические показатели, трудовые ресурсы, самозанятость.

Abstract. The current state of employment in the Khorezm region, key labor market trends, and existing employment challenges are analyzed from a scientific and practical perspective. Based on official data provided by the National Statistics Committee of the Republic of Uzbekistan and the Statistics Department of the Khorezm region, the study examines demographic indicators, employment levels, unemployment, and the dynamics of self-employment. Statistical analysis served as the basis for developing practical recommendations aimed at improving employment policy. The findings provide practical value for designing measures to reduce unemployment and enhance the economic activity of the population in the region.

Keywords: employment, labor market, economically active population, unemployment, Khorezm region, demographic indicators, labor resources, self-employment.

KIRISH

Bandlik har qanday mamlakat yoki hududning iqtisodiy va ijtimoiy rivojlanishini belgilovchi asosiy omillardan biridir. Aholining mehnat salohiyatidan to'liq va samarali foydalanish nafaqat yalpi ichki mahsulot hajmini oshirishga, balki ijtimoiy barqarorlikni ta'minlash, kambag'allikni qisqartirish hamda aholi farovonligini yuksaltirishga xizmat qiladi. O'zbekistonda so'nggi yillarda amalga oshirilayotgan keng qamrovli islohotlar mehnat bozorida yangi imkoniyatlarni yaratdi. Shu bilan birga, hududlar kesimida bandlik darajasi va ishsizlik ko'rsatkichlarida muayyan tafovutlar saqlanib qolmoqda.

Xorazm viloyati O'zbekistonning shimoli-g'arbiy qismida joylashgan bo'lib, qishloq xo'jaligi, sanoat va xizmat ko'rsatish sohalari rivojlangan strategik ahamiyatga ega hudud hisoblanadi. Viloyatda 2025-yil bosh holatiga ko'ra 2 mln 32,4 ming nafar doimiy aholi istiqomat qiladi, bu respublika aholisining taxminan 5,4 foizini tashkil etadi. Mehnat resurslarining salmoqli hajmi va ulardan samarali foydalanish zarurati viloyatda bandlik masalalarining dolzarbligini yanada oshirmoqda.

Tadqiqotning obyekti Xorazm viloyatining mehnat bozori va aholi bandligi tizimi, predmeti esa viloyatda bandlik darajasini oshirishning iqtisodiy mexanizmlari hamda amaliy yo'llari hisoblanadi. Tadqiqotning maqsadi Xorazm viloyatida aholi bandligining zamonaviy holatini tahlil qilish, mavjud muammolarni aniqlash hamda bandlik siyosatini takomillashtirishga oid ilmiy asoslangan takliflarni ishlab chiqishdan iborat.

Mazkur maqsadga erishish uchun quyidagi vazifalar belgilandi:

- Xorazm viloyatining demografik va iqtisodiy ko'rsatkichlarini o'rganish;
- viloyatda bandlik darajasi va ishsizlik dinamikasini tahlil qilish;
- mehnat bozorining tarmoqlar va bandlik shakllari bo'yicha tuzilmasini aniqlash;
- bandlikni ta'minlashda mavjud muammolar hamda ularning sabablarini tahlil qilish;
- bandlik siyosatini takomillashtirish yo'llari va amaliy takliflarni ishlab chiqish.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Bandlik va mehnat bozori masalalari iqtisodiyot fanining doimiy e'tibor markazida bo'lib kelgan. Klassik iqtisodchilar bandlikni iqtisodiy o'sish va ishlab chiqarishning muhim omili sifatida ko'rib chiqqan bo'lsalar, keyinchalik neoklassik, keynschilik va institutsional yondashuvlar bandlikning ijtimoiy hamda makroiqtisodiy ahamiyatini yanada chuqurroq yoritib bergan.

O'zbekiston olimlari orasida bandlik masalalarini tadqiq etgan bir qator mualliflar mavjud. Jumladan, Zokirjonova F. (2026-yil) ish bilan bandlikning ijtimoiy-iqtisodiy mohiyatini klassik va zamonaviy nazariyalar asosida tahlil qilib, bandlik shakllarini tizimlashtirgan hamda ularning iqtisodiy o'sish, kambag'allikni qisqartirish va ijtimoiy barqarorlikni ta'minlashdagi o'rnini yoritgan. Shuningdek, Kambag'allikni qisqartirish va bandlik vazirligi ma'lumotlariga tayangan holda aholi daromadlarini boshqarish hamda bandlik siyosati samaradorligi masalalari ko'rib chiqilgan.

Xorijiy tajribada ham bandlik masalalari keng o'rganilgan. Xususan, barqaror bandlik konsepsiyasini ishlab chiqish va uning global tajribasini o'rganishga bag'ishlangan tadqiqotlarda nafaqat ishsizlikni qisqartirish, balki iqtisodiy o'sish, ijtimoiy barqarorlik va ekologik muammolarni hal etishga qaratilgan kompleks yondashuvlarning muhimligi ta'kidlangan.

Mehnat bozori statistikasi va bandlik ko'rsatkichlari bo'yicha O'zbekiston Respublikasi Milliy statistika qo'mitasi hamda Kambag'allikni qisqartirish va bandlik vazirligi tomonidan yuritilayotgan rasmiy ma'lumotlar hududlar kesimida bandlik darajasi, iqtisodiy faol aholi, ishsizlar va o'zini o'zi band qilganlar sonini aniqlashda asosiy manba hisoblanadi.

Xorazm viloyati bo'yicha olib borilgan tadqiqotlarda viloyat iqtisodiyoti, sanoat ishlab chiqarishi, yalpi hududiy mahsulot (YHM) o'sishi hamda aholi dinamikasi tahlil qilingan. **2024-yilda** viloyat YHM 6,4 foizga o'sib, 51,26 trln so'mni tashkil etgan, sanoat ishlab chiqarishi esa 29,1 trln so'mga yetgan. Aholi bandligi va mehnat bozori bo'yicha Xorazm viloyati statistika boshqarmasi tomonidan e'lon qilingan ma'lumotlarda iqtisodiy faol aholi, bandlar va ishsizlar soni tumanlar kesimida taqdim etilgan.

Yuqoridagi adabiyotlar va manbalar tahlili shuni ko'rsatadiki, bandlik masalalari nazariy hamda amaliy jihatdan keng o'rganilgan. Shu bilan birga, Xorazm viloyati kabi alohida hudud misolida kompleks tahlillarni amalga oshirish va amaliy takliflarni ishlab chiqish mazkur yo'nalishdagi tadqiqotlarning ilmiy va amaliy ahamiyatini yanada oshiradi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Tadqiqotda quyidagi metodologik yondashuvlar qo'llanildi:

1. Statistik tahlil usuli. Xorazm viloyati bo'yicha **2010–2025-yillardagi** bandlik darajasi, iqtisodiy faol aholi, ishsizlar va o'zini o'zi band qilganlar soniga oid ko'rsatkichlar tahlil qilindi. Ma'lumotlar O'zbekiston Respublikasi Milliy statistika qo'mitasi (SIAT) hamda Xorazm viloyati statistika boshqarmasining rasmiy manbalaridan olindi.

2. Qiyosiy taqqoslash usuli. Xorazm viloyatining bandlik ko'rsatkichlari respublika bo'yicha o'rtacha ko'rsatkichlar hamda boshqa viloyatlar ko'rsatkichlari bilan taqqoslandi. Ushbu usul viloyat mehnat bozorining o'ziga xos xususiyatlarini aniqlash imkonini berdi.

3. Dinamik tahlil usuli. Bandlik darajasi va ishsizlik ko'rsatkichlarining yillar kesimidagi o'zgarish tendensiyalari o'rganildi. Mazkur usul orqali bandlik siyosatining samaradorligini baholash imkoniyati yaratildi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Xorazm viloyatining demografik va iqtisodiy holati. Xorazm viloyati O'zbekistonning shimoli-g'arbiy qismida joylashgan bo'lib, 2025-yil 1-yanvar holatiga ko'ra viloyatda 2 032,4 ming kishi doimiy yashaydi. Viloyat aholisining 33,0 foizi shahar hududlarida (670,0 ming kishi), 67,0 foizi esa qishloq hududlarida (1 362,4 ming kishi) istiqomat qiladi (1-jadval).

1-jadval
Xorazm viloyati aholisi soni dinamikasi (2020–2025-yillar)¹

Yil	Aholi soni (ming kishi)	O'sish sur'ati (%)
2020	1 893,3	—
2021	1 924,2	1,6
2022	1 958,1	1,8
2023	1 995,6	1,9
2024	2 032,4	1,8
2025	2 032,4	0,0*

2024-yilda Xorazm viloyatining yalpi hududiy mahsuloti 6,4 foizga o'sib, 51,26 trln so'mni tashkil etdi. Sanoat ishlab chiqarishi hajmi 29,1 trln so'mga, ko'rsatilgan xizmatlar hajmi esa 28,26 trln so'mga yetdi. Viloyat iqtisodiyotining asosiy tarmoqlari qishloq xo'jaligi, yengil sanoat, oziq-ovqat sanoati, qurilish va xizmat ko'rsatish sohalari hisoblanadi.

O'zbekiston bo'yicha bandlik darajasi **2010-yilda** 66,9 foizdan **2024-yilda** 68,3 foizga, **2025-yilda** esa 70,5 foizga yetgan. Xorazm viloyatida bandlik darajasi mazkur davr mobaynida quyidagicha o'zgargan (2-jadval):

2-jadval
Xorazm viloyati va O'zbekiston bo'yicha bandlik darajasi (2010–2025-yillar, %)²

Yil	Xorazm viloyati	O'zbekiston (o'rtacha)
2010	63,2	66,9
2015	65,6	68,2
2020	63,7	66,0
2023	66,9	67,9
2024	66,2	68,3
2025	70,4	70,5

Ko'rinib turibdiki, Xorazm viloyatida bandlik darajasi uzoq yillar davomida respublika o'rtacha ko'rsatkichidan past bo'lib kelgan (**2010-yilda** – 3,7 foiz punkt, **2020-yilda** – 2,3 foiz punkt). Biroq, **2025-yilda** bandlik darajasining 66,2 foizdan 70,4 foizgacha (+4,2 foiz punkt) oshgani kuzatilgan. Mazkur o'zgarish viloyatda amalga oshirilayotgan bandlik dasturlari, yangi ish o'rinlarini yaratish hamda tadbirkorlikni qo'llab-quvvatlash chora-tadbirlarining samaradorligini ifodalaydi. Rasmiy ro'yxatga olingan ishsizlar soni bo'yicha ma'lumotlar Xorazm viloyati statistika boshqarmasi tomonidan taqdim etilgan. **2020-yilda** viloyatda 773,3 ming kishi iqtisodiy faol aholi hisoblangan bo'lib, ulardan 729,3 ming kishi band, 44,0 ming kishi ishsiz sifatida qayd etilgan. Ishsizlik darajasi 5,7 foizni tashkil etgan (3-jadval).

3-jadval
Xorazm viloyati tumanlari kesimida ishsizlik darajasi (2020-yil, %)³

Hudud	Iqtisodiy faol aholi (ming)	Band (ming)	Ishsiz (ming)
Xorazm (jami)	773,3	729,3	44,0
Urganch sh.	82,4	79,2	3,2
Xiva sh.	37,2	33,2	4,0
Bog'ot tumani	70,8	62,9	7,9
Gurlan tumani	63,6	58,5	5,1
Qo'shko'pir tumani	72,1	65,8	6,3
Urganch tumani	68,5	62,1	6,4
Xazorasp tumani	72,8	67,0	5,8
Xonqa tumani	71,4	66,2	5,2
Shovot tumani	69,2	64,1	5,1
Yangiariq tumani	66,8	62,3	4,5
Yangibozor tumani	65,7	61,5	4,2

1 xorazmstat.uz

2 Stat.uz

3 Xorazm.stat.uz

Jadvaldan ko'rinib turibdiki, tumanlar kesimida ishsizlik darajasi sezilarli farq qiladi:

- **Eng past ishsizlik darajasi:** Urganch shahri (3,9%).
- **Eng yuqori ishsizlik darajasi:** Bog'ot tumani (11,1%), Xiva shahri (10,6%) va Urganch tumani (9,3%).

Mazkur farqlar shahar va qishloq hududlari o'rtasidagi iqtisodiy rivojlanish darajasi, sanoat korxonalarining mavjudligi hamda xizmat ko'rsatish infratuzilmasining rivojlanganlik darajasi bilan izohlanadi.

3. O'zini o'zi band qilganlar soni

O'zini o'zi band qilish O'zbekistonda bandlikni ta'minlashning muhim shakllaridan biridir. **2020–2025-yillarda** respublika bo'yicha o'zini o'zi band qilganlar soni 561,7 ming kishidan 4 140,7 ming kishigacha oshgan (7,4 baravar).

Bandlikdagi asosiy muammolar

Tahlillar shuni ko'rsatadiki, Xorazm viloyatida bandlikni ta'minlash jarayonida quyidagi masalalarga alohida e'tibor qaratish maqsadga muvofiq:

1. Rasmiy bandlik darajasini yanada oshirish zarurati. Garchi **2025-yilda** bandlik darajasi 70,4 foizga yetgan bo'lsa-da, mazkur ko'rsatkich respublika o'rtacha darajasiga (70,5 foiz) juda yaqin bo'lib, uni yanada oshirish imkoniyatlari mavjud.

2. Yoshlar va ayollar bandligini yanada kengaytirish zarurati. Viloyatda yoshlar (16–30 yosh) va ayollar bandligini oshirish imkoniyatlari mavjud. Hududlar kesimida tahlil qilingan ma'lumotlarga ko'ra, ayollar bandligi ko'rsatkichlarini yanada yaxshilash uchun qo'shimcha chora-tadbirlarni amalga oshirish maqsadga muvofiq.

3. Qishloq hududlarida mavsumiy bandlikni barqarorlashtirish. Qishloq xo'jaligida band aholining ayrim qismi yilning ma'lum fasllarida (kuz–qish mavsumida) mehnat faolligining pasayishi bilan yuzlashadi. Bu holat, ayniqsa, paxtachilik va g'allachilikka ixtisoslashgan Gurlan, Shovot va Qo'shko'pir tumanlarida kuzatiladi.

4. Kasb-hunar va malaka tayyorlash tizimini takomillashtirish zarurati. Mehnat bozorida talab etilayotgan kasblar (raqamli texnologiyalar, xizmat ko'rsatish, xalqaro standartlar) hamda mavjud ishchi kuchi malakasi o'rtasidagi mutanosiblikni yanada kuchaytirish muhim ahamiyat kasb etadi.

5. Tadbirkorlikni qo'llab-quvvatlash mexanizmlarini rivojlantirish imkoniyatlari. Kichik va o'rta tadbirkorlikni rivojlantirish maqsadida kreditlar, infratuzilma, maslahat xizmatlari hamda bozorlarga kirish imkoniyatlarini yanada kengaytirish maqsadga muvofiq.

6. Mehnat migratsiyasi omillarini muvozanatlashtirish zarurati. Viloyatdan Toshkent shahri, boshqa viloyatlar hamda xorijiy davlatlarga (asosan Rossiya va Qozog'iston) mehnat migratsiyasi kuzatiladi. Mahalliy ish o'rinlarini kengaytirish va bandlik imkoniyatlarini rivojlantirish ushbu jarayonning hudud iqtisodiyotiga ta'sirini yanada muvozanatlashtirishga xizmat qiladi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Xorazm viloyatida aholi bandligini ta'minlash masalalari kompleks va ko'p qirrali yo'nalish hisoblanadi. Tadqiqot natijalariga ko'ra, 2025-yil 1-yanvar holatiga viloyatda 2 032,4 ming kishi doimiy yashaydi, ulardan taxminan 1 200 ming nafari mehnatga layoqatli yoshdagi aholini tashkil etadi. Bandlik darajasi 2010–2024-yillarda 63,2 foizdan 66,2 foizgacha oshib, 2025-yilda 70,4 foizga yetgan. Mazkur o'zgarish bandlik sohasida amalga oshirilayotgan islohotlarning ijobiy natijalarini aks ettiradi. Shu bilan birga, bandlik darajasini respublika o'rtacha ko'rsatkichiga (70,5 foiz) to'liq yetkazish imkoniyatlari mavjud. Rasmiy ro'yxatga olingan ishsizlar soni 2020-yilda 44,0 ming kishini tashkil etgan, ishsizlik darajasi esa 5,7 foiz bo'lgan. Tumanlar kesimida ishsizlik darajasi 3,9 foiz (Urganch shahri) bilan 11,1 foiz (Bog'ot tumani) oralig'ida farqlanadi. O'zini o'zi band qilganlar soni 2020–2025-yillarda 26,2 ming kishidan 243,3 ming kishigacha oshgan (9,3 baravar). Mazkur ko'rsatkich tadbirkorlikni qo'llab-quvvatlash dasturlarining samaradorligini namoyon etadi.

Yuqoridagi tahlillar asosida Xorazm viloyatida bandlik darajasini oshirish hamda bandlikni yanada mustahkamlash bo'yicha quyidagi takliflar ishlab chiqildi:

1. Yoshlar va ayollar bandligini qo'llab-quvvatlash dasturlarini kengaytirish.

• Yoshlar uchun kasb-hunarga tayyorlash markazlarini (IT, xizmat ko'rsatish va turizm yo'nalishlarida) tashkil etish;

- ayollar tadbirkorligini qo'llab-quvvatlash maqsadida mikrokreditlar (yillik 5–7 foiz) va grantlar ajratish;
- uyda ishlash imkoniyatlarini (frilans, masofaviy ish, hunarmandchilik) rivojlantirish.

2. Qishloq xo'jaligida mavsumiy bandlikni barqarorlashtirish.

• Qishloq xo'jaligi mahsulotlarini qayta ishlash korxonalarini rivojlantirish orqali qish mavsumida ham yangi ish o'rinlarini yaratish (konserva, quritilgan mahsulotlar, sutni qayta ishlash);

- qishloq xo'jaligi kooperatsiyasini kengaytirish.

3. Kichik va o'rta tadbirkorlikni qo'llab-quvvatlash.

- Tadbirkorlik faoliyatini boshlash uchun yengillashtirilgan kreditlar (yillik 5–7 foiz) taqdim etish;

- tadbirkorlarga maslahat, buxgalteriya va huquqiy xizmatlar ko'rsatish markazlarini tashkil etish (har bir tumanda kamida 1 ta);
- mahalliy bozorlarni rivojlantirish hamda mahsulotlarni sotish kanallarini (onlayn savdo va eksport) kengaytirish.
- 4. Kasb-hunarga tayyorlash va qayta tayyorlash tizimini takomillashtirish.
 - Mehnat bozorida talab yuqori bo'lgan kasblar (raqamli texnologiyalar, xizmat ko'rsatish, turizm, qurilish va logistika) bo'yicha qisqa muddatli (3–6 oylik) kurslarni tashkil etish;
 - oliy ta'lim muassasalari hamda kasb-hunar maktablari bilan hamkorlikda amaliyot dasturlarini joriy etish.
- 5. Mehnat migratsiyasini muvozanatlashtirish va mahalliy ish o'rinlarini yaratish.
 - Viloyatda yirik sanoat va xizmat ko'rsatish korxonalarini tashkil etish (masalan, to'qimachilik klasterlari va oziq-ovqat kombinatlari);
 - xorijiy investorlarni jalb qilish maqsadida imtiyozlar va soliq yengilliklarini taqdim etish (5 yil muddatga soliq imtiyozlari hamda yer uchastkalarini ajratish);
 - migratsiyaga muqobil yechim sifatida mahalliy tadbirkorlik loyihalarini moliyalashtirish (har bir tuman uchun kamida 10 ta startap loyihani qo'llab-quvvatlash).
- 6. Turizm sohasini rivojlantirish orqali qo'shimcha ish o'rinlari yaratish.
 - Xiva, Xazorasp va boshqa tarixiy obidalarni rivojlantirish (restavratsiya ishlari, ekskursiya yo'laklari va muzeylarni takomillashtirish);
 - mehmonxonalar, restoranlar, ekskursiya xizmatlari hamda hunarmandchilik faoliyatini mikrokreditlar va grantlar orqali qo'llab-quvvatlash.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Zokirjonova F. Ish bilan bandlikning ijtimoiy-iqtisodiy mohiyati va uning turlari // Ilmiy jurnal. – 2026. – № 2. – B. 112–118.
2. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2023-yil 15-martdagi «Bandlik siyosatini takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida»gi Farmoni. – Toshkent, 2023.
3. Xorazm viloyati statistika boshqarmasi. Xorazm viloyati doimiy aholisi soni dinamikasi [Elektron resurs]. – 2025. – 13-may. – URL: <https://www.xorazmstat.uz/uz/matbuot-markazi/boshqarma-yangiliklar/17407-xorazm-viloyati-doimiy-aholisi-soni-dinamikasi>
4. O'zbekiston Respublikasi Milliy statistika qo'mitasi. Hududlarning doimiy aholisi soni [Elektron resurs]. – 2025. – 17-aprel. – URL: <https://stat.uz/uz/rasmiy-statistika/demography>
5. Zokirjonova F. Ish bilan bandlikning ijtimoiy-iqtisodiy mohiyati va uning turlari // Ilmiy jurnal. – 2026. – № 2. – B. 112–118. – URL: <https://journal.tsue.uz>
6. Yangi iqtisodiy tizimda barqaror ish bilan bandlik konsepsiyasini ishlab chiqish va unga oid global tajribalar // Ilmiy maqola [Elektron resurs]. – 2025. – 11-mart. – URL: <https://researchgate.net>
7. Kambag'allikni qisqartirish va bandlik vazirligi. Aholi daromadlarini boshqarish va bandlik siyosati samaradorligi [Elektron resurs]. – 2026. – 16-iyul. – URL: <https://minjust.uz>
8. Yangi iqtisodiy tizimda barqaror ish bilan bandlik konsepsiyasini ishlab chiqish va unga oid global tajribalar // Ilmiy maqola [Elektron resurs]. – 2025. – URL: <https://ecomjournal.uz>
9. O'zbekiston Respublikasi Milliy statistika qo'mitasi. Bandlik darajasi. SIAT ma'lumotlar bazasi [Elektron resurs]. – 2025. – URL: <https://siat.stat.uz/data/1311/?lang=uz>
10. O'zbekiston Respublikasi Milliy statistika qo'mitasi. O'zini o'zi band qilganlar soni (jami). SIAT ma'lumotlar bazasi [Elektron resurs]. – 2025. – URL: <https://siat.stat.uz/data/4184/>
11. O'zbekiston Respublikasi Milliy statistika qo'mitasi. Mehnat bozori [Elektron resurs]. – 2026. – URL: <https://stat.uz/uz/rasmiy-statistika/labor-market-2>
12. Xorazm viloyati hokimi J. R. Raximovning viloyatni ijtimoiy-iqtisodiy rivojlantirish bo'yicha ustuvor vazifalar muhokamasi yuzasidan yig'ilishdagi ma'ruzasi [Elektron resurs]. – 2025. – 2-may. – URL: <https://president.uz>
13. Xorazm viloyati statistika boshqarmasi. Mehnat bozori [Elektron resurs]. – 2026. – 28-aprel. – URL: <https://www.xorazmstat.uz/uz/rasmiy-statistika/labor-market-2>
14. Xorazm viloyati statistika boshqarmasi. Viloyat bo'yicha iqtisodiy faol aholi, bandlar va ishsizlar soni [Elektron resurs]. – 2020. – PDF fayl. – URL: <https://xorazmstat.uz>
15. Ayollar bandligi, tadbirkorligi va mehnat bozori ko'rsatkichlari hududlar kesimida [Elektron resurs]. – 2024. – URL: <https://imrs.stat.uz>

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz HAKIMOV

Musahhih: Zokir ALIBEKOV

Sahifalovchi va dizayner: Hasan MAQSUDOV

2026. № 8/1

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.

Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

El.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: @iqtisodiyot_77

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, @iqtisodiyot_77 telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.

Jurnal sayti: <https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz>